

doi: 10.15407/dse2016.01.011

УДК 316+336.2(477)

М.І. КАРЛІН

д-р екон. наук, проф., зав. каф.
фінансів та оподаткування
Східноєвропейський національний
університет ім. Лесі Українки
43025, Україна, м. Луцьк просп. Воли, 13
E-mail: Karlin.lutsk@gmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ПОКРАЩЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ

З урахуванням складної економічної ситуації в Україні в 2014–2016 рр. пропонуються зміни в системі оподаткування, які б розширили фінансові можливості регіонів у контексті вирішення їх соціально-демографічних проблем. На основі аналізу досвіду розвинених країн та різних точок зору вчених України виявлено проблеми податкового механізму фінансування соціально-демографічного розвитку регіонів країни за сучасних умов. Обґрунтовано необхідність значного розширення надходжень до регіональних бюджетів від таких податків, як податок на прибуток підприємств і податок на додану вартість. Причому, при розподілі ПДВ між центром і регіоном до уваги потрібно брати чисельність населення регіону (у відсотках до усього населення країни). Негативно оцінено пропозицію замінити ПДВ податком з продажів, оскільки останній має більше недоліків, ніж ПДВ. Для збільшення можливостей фінансування соціально-економічного розвитку регіонів України необхідно змінити механізм використання майнового податку, орієнтуючись на досвід США. Податок на прибуток підприємств за сучасних умов потрібно розподіляти між державним та регіональними бюджетами в пропорції 50 : 50 %, що дозволить покращити ситуацію з дотаційними регіонами. Запропоновано, щоб регіональні філії сплачували податки в регіонах за місцем розташування, а не в центральний офіс, що істотно збільшить фінансові можливості регіонів. Видається помилковим (з демографічної точки зору) закріплення за територіальними громадами частини акцизного податку, оскільки це призвело до збільшення зацікавленості місцевих органів влади у розміщенні на власній території підприємств з продажу алкогольних і тютюнових виробів. В цілому, в Україні необхідно закріпити за регіонами не менше 50 % податкових доходів, що дозволить їм ефективніше спрямовувати ресурси на вирішення демографічних та інших соціальних проблем регіонів країни.

Ключові слова: податкова система України, податок на додану вартість, податок з продажу, податок на прибуток підприємств, акцизний податок, майновий податок, регіон, громада, смертність, оплата праці, нерівність.

Н.І. Карлін

д-р екон. наук, зав. каф. фінансов и налогообложения
Восточноукраїнський національний університет ім. Лесі Українки
43025, Україна, г. Луцк, просп. Воли, 13

© КАРЛІН М.І., 2015

E-mail: Karlin.Lutsk@gmail.com

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ
УЛУЧШЕНИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО СОЦИАЛЬНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

С учетом сложной экономической ситуации в Украине в 2014–2016 гг. предлагаются изменения в системе налогообложения, которые бы расширили финансовые возможности регионов в контексте решения их социально-демографических проблем. На основе анализа опыта развитых стран и разных точек зрения учёных Украины выявлены проблемы налогового механизма финансирования социально-демографического развития регионов страны в современных условиях. Обоснована необходимость значительного расширения поступлений в региональные бюджеты от таких налогов, как налог на прибыль предприятий и налог на добавленную стоимость. Причем, при распределении НДС между центром и регионом нужно учитывать численность населения региона (в процентах к численности населения страны). Негативно оценено предложение замены НДС налогом с продаж, поскольку последний имеет больше недостатков, чем НДС. Для увеличения возможностей финансирования социально-экономического развития регионов Украины необходимо изменить механизм использования имущественного налога, ориентируясь на опыт США. Налог на прибыль предприятий в современных условиях должен распределяться между государственным бюджетом и региональными бюджетами в пропорции 50 : 50 %, что позволит изменить в положительную сторону ситуацию с дотационными регионами. Предложено, чтобы региональные филиалы платили налоги в регионах по месту расположения, а не в центральный офис, что существенно увеличит финансовые возможности регионов. Выглядит ошибочным (с демографической точки зрения) закрепление за территориальными общинами части акцизного налога, поскольку это привело к увеличению заинтересованности местных органов власти в размещении на территории предприятий по продаже алкогольных и табачных изделий. В целом, в Украине необходимо закрепить за регионами не меньше 50 % налоговых доходов, что позволит им эффективнее использовать свои ресурсы на решение демографических и других социальных проблем регионов страны.

Ключові слова: налоговая система Украины, налог на добавленную стоимость, налог с продаж, налог на прибыль предприятий, акцизный налог, имущественный налог, регион, общество, смертность, оплата труда, неравенство.

M.I. Karlin

D-r of Science (Economics), Professor

The Head of the Department of finances and taxation

Lesya Ukrainka Eastern European National University

Volya Avenue, 13, Lutsk, 43025, Ukraine

E-mail: Karlin.Lutsk@gmail.com

IMPROVEMENT OF THE FISCAL SYSTEM IN THE CONTEXT OF IMPROVEMENTS
TERRITORIAL SOCIO-DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT

With the difficult economic situation in Ukraine in 2014–2016 in mind the article proposes changes in the taxation system of the country that would expand the financial opportunities of Ukrainian regions in the context of solving their social and demographic problems, using the experience of developed countries. The problems of tax financing mechanism of social and demographic development of the regions of Ukraine in modern conditions are revealed on the basis of the analysis of different positions of the Ukrainian scientists. The author establishes the need for a significant expansion of revenues to regional budgets from such taxes as corporate income tax and value added tax. Moreover, while allocating VAT between the center and the region the share of the region population to the country's population needs to be taken into account. The author assesses negatively the proposal of replacing VAT with a sales tax, as the sales tax has more disadvantages than VAT. To increase the possibilities for financing the socioeconomic development of regions in Ukraine it would be necessary to change the mechanism of using property taxes, focusing on the experience of the United States. Corporate income tax should be distributed between the state budget and regional budgets in the ratio of 50 : 50 %, which will change the situation in a positive way with the subsidized region. The author also believes that the large taxpayers have to pay taxes in the regions rather than in their central office in Kiev, which will significantly increase the financial capacity of the regions. The author considers it as a mistake, in demographic terms, to assign the excise tax to the territorial communities, because this has increased the interest of local authorities in locating on their territories the enterprises that are

selling alcohol and tobacco products. In general, in Ukraine it is necessary to assign to the regions at least 50 % of tax revenues, which will allow them to use its resources more effectively for demographic and other social problems in the regions of the country.

Key words: *Ukraine tax system, value added tax, sales tax, income tax, excise tax, property tax, region, community, mortality, wage inequality.*

Постановка проблеми. Різке збільшення видатків на оборону в Україні та зменшення доходів абсолютної більшості населення у 2014–2016 рр. ставить на порядок денний пошук нових підходів до розподілу податкових надходжень між центром і регіонами нашої країни та оптимізації в них соціальних видатків. На наш погляд, наявна надмірна централізація доходів в Україні провокує відцентрові тенденції і спричиняє неефективне використання коштів на соціальні (в тому числі, демографічні) потреби громадян. Передання значної частини доходів держави на регіональний рівень, а не тільки на рівень громад, дозволить, як свідчить досвід країн ЄС, ефективніше використовувати кошти та краще задовольняти соціальні потреби громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській фінансовій науці вже є напрацювання щодо шляхів реформування податкової системи в контексті децентралізації. Так, З. Васильченко (Z. Vasylychenko) говорить про необхідність використання диференційованих нормативів відрахувань від загальнодержавних податків до місцевих бюджетів, залежно від рівня економічного розвитку області [1]. На думку А. Соколовської (A. Sokolovska) такі податки, як податок на прибуток і податок з доходів фізичних осіб, повинні розподілятися між державним і місцевим бюджетами [2]. Як вважає Л. Тарангул (L. Tarangul), місцевим органам влади необхідно надати право вводити територіальні надбавки до місцевих податків, виходячи із особливостей галузевої та територіальної структури виробництва, його впливу на природне середовище в регіоні [3]. І. Вахович (I. Vachovych) та І. Камінська (I. Kaminska) виступають за необхідність розділення загальнодержавних податків між державним і місцевим бюджетами, в тому числі податку на прибуток підприємства і ПДВ [4]. Ще більш радикальну позицію обстоюють С. Мельник (S. Melnyk) та С. Криниця (S. Kryncia), пропонуючи зараховувати до місцевих бюджетів податок на додану вартість, оскільки він, на думку цих авторів, є менш чутливим до кон'юнктури ринку, а його надходження прямо пов'язано з результатами економічної діяльності в регіонах [5]. Фахівці з ІРД НАН України І. Сторонянська (I. Storonianska) і Г. Возняк (G. Vozniak) говорять про необхідність суттєвого збільшення частки податкових надходжень, які повинні закріплюватися за територіальними громадами [6]. Безперечно варті уваги напрацювання представників економіки державного сектору щодо виправданості переносу на центральний рівень податків у тих випадках, коли це призводить до максимізації сукупного добробуту [7].

Метою статті є обґрунтування заходів щодо удосконалення перерозподілу основних податкових надходжень між центром і регіонами, що дозволить оптимізувати соціальні видатки в Україні в умовах соціально-економічної кризи і краще вирішувати соціально-демографічні проблеми на місцях. Насамперед це стосується необхідності закріплення частини податку на додану вартість за регіонами.

Виклад основного матеріалу. Порівняльний аналіз структури надходжень місцевих бюджетів дає змогу зробити висновок про те, що в більшості країн Європи місцеві бюджети формуються в основному за рахунок власних доходів.

Основну частину – понад 70 % – поточних надходжень бюджетів місцевих урядів в ЄС складають податкові надходження. Найвищий рівень їх у загальному обсязі

поточних доходів бюджетів місцевих урядів мають Швеція і Данія (понад 80 %), найнижчий Велика Британія (близько 52 %) [8].

Більшу частину податкових надходжень бюджетів місцевих урядів в ЄС становлять податки з доходів фізичних осіб, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості капіталу. Вагомий внесок у дохідну частину бюджетів країн ЄС є податок на майно.

Загальносвітовою тенденцією розподілу податкових платежів у країнах світу в останні десятиліття є посилення ролі регіонів у цьому процесі. Недотримання цього правила – одна з причин намагання деяких регіонів відділитися (Шотландія у Великій Британії, Фландрія у Бельгії, Каталонія і Країна Басків в Іспанії тощо).

Аналіз подій на Сході України та в Криму у 2014–2015 рр. дозволяє стверджувати, що серед причин часткового відторгнення цих регіонів від України була неефективна політика перерозподілу податків у державі, недостатнє врахування економічних інтересів регіонів України.

Однією з теоретичних та практичних проблем проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні за сучасних умов є суттєва залежність регіонів країни в забезпеченні їх основних соціальних потреб від центру, особливо – в освіті та охороні здоров'я. Запровадження в 2015 році освітньої та медичної субвенцій територіальним громадам ще більше посилює цю залежність. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми могло б стати запровадження спеціального цільового податку у розмірі 2 % від обсягу реалізованої продукції [9], запропонованого наприкінці 1990-х років. В. Новіковим (V. Novicow) – для фінансування об'єктів соціальної сфери підприємств, які передаються місцевим радам. Враховуючи, що приватизація державної власності майже завершилась, введення цього податку тепер не дасть великих надходжень до місцевих бюджетів, але він заслуговує на обговорення в Україні. Разом з тим, треба враховувати, що цей податок за формою подібний до податку з обороту, від якого відмовилися в Україні на початку 1990-х рр., враховуючи його суттєві недоліки, які достатньо висвітлені в економічній літературі. Кардинальним напрямом удосконалення порядку перерозподілу податкових надходжень між центром і регіонами могло б стати запровадження в Україні податку з продажу та закріплення його за місцевими бюджетами, як у в США [10]. Разом з тим, при здійсненні такого переходу треба звернути увагу на значні недоліки податку з продажу та переваги ПДВ. Як справедливо зауважує Ф. Ярошенко (F. Yaroshenko), на відміну від своїх історичних попередників – податку із обороту та продажу – ПДВ притаманна така властивість, як економічна нейтральність і він не вносить суттєвих викривлень у систему економічних мотивацій суб'єктів ринкової економіки [11].

Відомий вчений в області державних фінансів І. Луніна (I. Lunina) вказує такі основні переваги ПДВ над податком з роздрібного продажу [11]: ПДВ забезпечує більшу стійкість бюджетних надходжень, оскільки він є менш чутливим до кон'юнктурних коливань у роздрібній торгівлі; має переваги з точки зору податкового адміністрування, оскільки є меншою кількістю платників даного податку, а також відсутня необхідність перевірки з боку податкових органів факту кінцевого використання товару (послуг).

Все це говорить на користь збереження ПДВ у податковій системі України, разом з тим доцільно змінити порядок його перерозподілу, перенаціливши його на вирішення соціальних проблем у регіонах. В Україні доцільно «прив'язати» розподіл ПДВ (між регіонами і центром) до кількості населення в тому чи іншому регіоні: чим більше населення регіону, тим більша частка ПДВ повинна бути спрямована до державного бюджету України [13].

Подібний принцип у майбутньому варто застосувати й до акцизного податку, хоча можливі й інші варіанти, адже передання частини ПДВ у регіони може призвести до браку коштів на підтримку недостатньо розвинутих регіонів нашої країни у Державному бюджеті. Для вирішення цієї проблеми треба розглянути питання про кратність розмірів ПДВ, який залишається в регіонах. Коефіцієнт кратності повинен визначатися Верховною Радою України пропорційно до частки населення регіону в населенні України (у випадках надзвичайних подій у державі більша частка ПДВ повинна направлятися до Державного бюджету).

Понадпланові надходження ПДВ доцільно ділити між регіоном і центром у співвідношенні 50 : 50 %, щоб стимулювати керівництво регіонів до його збільшення, для підвищення частки експортноспрямованих галузей в областях, для зменшення виведення капіталу з регіонів в офшори.

За реального запровадження в Україні податку на майно за зразком країн ЄС (насамперед Франції), а не у формі чинного податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, також можна вирішити частину питань щодо фінансування соціально-демографічних проблем регіонів України, насамперед у великих промислових містах, де незадовільна екологія провокує значну смертність серед населення, в першу чергу, працездатного віку.

Для підвищення фінансової забезпеченості регіонів доцільно удосконалити й механізм перерозподілу податку на прибуток підприємств (ПНП). Так, колектив учених з ІРД НАН України пропонує передавати 25 % ПНП місцевим бюджетам, що дозволило б суттєво покращити фінансову спроможність регіонів [14]. Згідно з офіційними даними за 2010 рік [15], потенційна частка ПНП у загальній сумі трансфертів для Дніпропетровської області складала 78 %, для м. Київ – майже 89 %, для Тернопільської області – 2 %, Чернівецької – 2,3 %, Луганської – 3,1 %, Вінницької і Запорізької – 3,3 %.

Здійснені І. Вахович (I. Vahovych) та І. Ропотан (I. Ropotan) розрахунки показали, що за збільшення частки ПНП, що спрямовується у місцеві бюджети, обсяг трансфертів у них за інших рівних умов зменшується. Так, за 100 % спрямування ПНП до державного бюджету частка трансфертів у структурі місцевих бюджетів становитиме 56 %, а за 100 % переданні до місцевих бюджетів частка трансфертів до них становитиме 0 % [16].

Виходячи з пропозицій мерів найбільших міст України, на місцях треба залишати близько 50 % ПНП, але за умови, що й значну суму всіх належних їм дотацій, субвенцій і субсидій вони також будуть фінансувати зі своїх бюджетів [17].

Понадпланові надходження від ПНП доцільно повністю залишити в регіонах, стимулюючи тим самим їх керівництво до створення нових виробництв і робочих місць у регіонах (у тому числі інноваційного спрямування), щоб зменшити відтік кваліфікованих працівників з України.

Упровадження нового механізму перерозподілу ПДВ і ПНП має призвести до того, щоб у регіонах з часом залишалося не менше 50 % податкових та інших платежів, а не 30 %, як було в 2013 р., та 20 %, як у 2014 р. Тільки таким чином можна буде зупинити відцентрові тенденції в Україні та забезпечити ефективніше надання соціальної допомоги в регіонах.

Важливо також добитися сплати всіх, і насамперед основних, податків за місцем діяльності підприємств та установ, щоб побачити реальний розподіл їх надходжень по регіонах України. Для цього необхідно ліквідувати сплату бюджетоутворювальних податків великими платниками в центральних офісах (переважно в Києві).

З соціальної точки зору (насамперед щодо її демографічної складової) предметом дискусії є передання частини акцизного податку до місцевих бюджетів, хоча з фінансової точки зору це позитивно, оскільки за рахунок цього податку місцеві бюджети отримали значні додаткові надходження в 2015 році. Проблема полягає в тому, що тепер місцеві органи влади дуже зацікавлені у розміщенні на їхніх територіях насамперед підприємств із реалізації алкоголю й тютюну, що не є правильним з демографічної точки зору. Досить часто місцева влада «заплющує» очі на продаж алкоголю в нічний час, на продаж пива неповнолітнім тощо.

Для збільшення фінансових ресурсів з метою подолання негативних наслідків бойових дій (у т. ч. демографічних) в окремих містах і регіонах Донбасу доцільно запровадити режим вільних економічних зон (ВЕЗ) або територій пріоритетного розвитку (ТПР). Насамперед це стосується таких міст, як Слов'янськ та Авдіївка, дуже постраждалих від бойових дій і розташованих на підконтрольній українській владі території. Перспективним для створення ВЕЗ (або ТПР) є портове м. Маріуполь. Такий крок дозволить зменшити негативні наслідки окупації Криму для України.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Аналіз пропозицій учених України щодо удосконалення механізму перерозподілу податкових надходжень між центром і регіонами для покращення їхнього соціально-економічного розвитку дозволяє запропонувати такі компромісні підходи до вирішення вказаної проблеми.

Для збільшення фінансового потенціалу регіонів України сьогодні варто певну частину фінансових ресурсів передати й на рівень регіонів, а не тільки місцевих громад, як це пропонує уряд. Це створить можливість перекласти на рівень регіонів і значну частину соціальних повноважень. Насамперед це стосується видатків на охорону здоров'я, фізичну культуру і спорт, на утримання ВНЗ усіх рівнів акредитації. Це уможливить оптимізування витрат на вищу освіту, оскільки багато периферійних державних ВНЗ готують не затребуваних в Україні фахівців, отримуючи фінансування з Державного бюджету.

Варто удосконалити механізм розподілу ПДВ між центром і регіонами: чим більшою є чисельність населення, тим більшу частку ПДВ необхідно віддати до Державного бюджету України. Податок на прибуток підприємств треба розподіляти за принципом 50 × 50: половина має залишатися у регіонах, а інша – надходити до Державного бюджету України. При цьому й значну частину належних регіону дотаций, субвенцій та субсидій слід фінансувати за рахунок регіонального бюджету. Це дозволить оптимізувати механізм надання соціальних послуг і використання соціальних витрат у регіонах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильченко З.М. Доходи бюджету в системі управління економікою / З.М. Васильченко // Фінанси України. – 1997. – № 6. – С. 25–32.
2. Соколовська А.М. Податкова система України: теорія та практика становлення / А.М. Соколовська. – К. : НДФІ, 2001. – С. 341.
3. Тарангул Л.Л. Регіональна податкова політика: зміст і особливості її реалізації / Л.Л. Тарангул // Фінанси України. – 2000. – №10. – С. 13.
4. Вахович І.М. Фінансова спроможність регіону: діагностика та механізми забезпечення / І.М. Вахович, І.М. Камінська. – Луцьк : Надгир'я, 2009. – С. 240–241.
5. Мельник С. Про формування місцевих бюджетів / С. Мельник, С. Криниця // Економіка України. – 2000. – № 1. – С. 23.
6. Сторонянська І.З. Сучасні підходи до організації бюджетного процесу на місцевому рівні / І.З. Сторонянська, Г.В. Возняк // Регіональна економіка. – 2014. – № 2. – С. 209.

7. Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку : автореф. дис... д-ра екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / І.Я. Чугунов. – К. : Ін-т екон. прогнозування НАН України, 2003. – С. 9.
8. Зайчикова В.В. Місцеві фінанси України та Європейських країн / В.В. Зайчикова. – К. : НДФІ, 2007. – С. 111.
9. Новіков В.М. Програми складають регіони / В.М. Новіков // Урядовий кур'єр. – 1997. – № 55–56. – С. 6.
10. Карлін М.І. Фінанси домогосподарств провідних країн світу / М.І. Карлін, І.О. Цимбалюк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – С. 13.
11. Податок на додану вартість та прогнозування його надходжень до бюджету : Монографія / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфіменко та ін. – К. : НДФІ, 2004. – С. 8–9.
12. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І.О. Луніна. – К. : Наук. думка, 2006. – С. 153.
13. Карлін М.І. Особливості фіскальної політики держави з нестійкою фінансовою системою у глобалізованому світі / М.І. Карлін // Економічний форум. – Луцьк : ЛНТУ, 2014. – № 4. – С. 212.
14. Фінансовий потенціал регіону: механізми формування і використання : Монографія / НАН України, Інститут регіональних досліджень; За наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Козоріз. – Львів, 2012. – С. 63.
15. Соціально-економічний розвиток регіонів України за січень–серпень 2010 р. Офіційний вісник Держстату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
16. Вахович І.М. Регіональна конвергенція фінансового забезпечення сталого розвитку України : Монографія / І.М. Вахович, І.В. Ропотан. – Луцьк : Волинь-поліграф, 2014. – С. 181.
17. Карлін М.І. Соціальна і фіскальна політика держави: проблеми регіональної координації в умовах нового етапу глобалізації / М.І. Карлін // Демографія та соціальна економіка. – 2014. – № 2. – С. 40–41. – doi : 10.15407/dse2014.02.034

REFERENCES

1. Vasylychenko, Z.M. (1997). Dohody budzhetu v systemi upravlinn'a ekonomikoyu. [Budget revenues in the system of the economy management]. - *Finansy Ukrainy - Finance of Ukraine*, 6, 25-32 [in Ukrainian].
2. Sokolov's'ka, A.M. (2001). Podatkova systema Ukrayiny: teoriya ta praktyka stanovlennya [The tax system of Ukraine: Theory and practice of formation]. - K. : NDFI, 341 [in Ukrainian].
3. Tarangul, L.L. (2000) Regional'na podatkova polityka: zmist i osoblyvosti yiyi realizaciyi [Regional tax policy: the content and features of its realization]]. - *Finansy Ukrainy - Finance of Ukraine*, 10, 13 [in Ukrainian].
4. Vahovych, I.M., Kamins'ka, I.M. (2009) Finansova spromozhnist' regionu : diagnostyka ta mehanizmy zabezpechennya [The financial capacity of the region: diagnosis and mechanisms to ensure]. - *Lutsk : Nadsturya*, 240-241 [in Ukrainian].
5. Melnyk, S., Krynyts'ka, S. (2000). Pro formuvannya miscevyh byudzhetyv [On the formation of local budgets]. - *Ekonomika Ukrainy - The economy of Ukraine*, 1, 23 [in Ukrainian].
6. Storonyans'ka, I.Z., Voznyak, G.V. (2014). Suchasni pidhody do organizaciyi byudzhetnogo procesu na miscevomu rivni [Modern approaches to the budget process at the local level]. - *Regional'na ekonomika*. - *Regional Economy*, 2, 209 [in Ukrainian].
7. Chuhunov, I.Ya. (2003). Byudzhetsna systema yak instrument rehulyuvannya ekonomichnoho rozvytku [The budget system as an instrument of economic regulation]. Doctor's thesis. Kyiv: Institute for economics and forecasting of National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian]
8. Zajchikova V.V. Local Finances of Ukraine and European countries . V.V. Zajchikova - K. : NDFI, 2007. - p. 111 [in Ukrainian].
9. Novikov V., (1997). Programy skladayut' region [The regions are forming the progams]. - *Uryadovyj kur'yer - Governmental Courier*, 55-56, 6 [in Ukrainian].
10. Karlin, M.I., Tsymbaluk, I.O. (2014). Finansy domogospodarstv providnyh krayin svitu [Household Finances in leading countries]. - *Lutsk : Vezha-Druk*, 13 [in Ukrainian].

11. Azarov, M.Ya., Yaroshenko, F.O., Yefimenko, T.I. and others. (2004). Podatok na dodanu vartist` ta prognozuvannya jogo nadhodzhen do byudzhetu : Monografiya [Value Added Tax and forecasting of its revenues to the budget]. - K. : NDFI, 8-9 [in Ukrainian].
12. Lunina, I.O. (2006). Derzhavni finansy ta reformuvannya mizhbyudzhetnyh vidnosyn [Public finances and reforming the intergovernmental relations]. - K. : Naukova dumka, 153 [in Ukrainian].
13. Karlin, M.I. (2014). Osoblyvosti fiskalnoyi polityky derzhavy z nestijkoyu finansovoyu systemoyu u globalizovanomu sviti [Features of the fiscal policy with unstable financial system in a globalized world]. - Ekonomichny`j forum - Economic forum, 4, 212 [in Ukrainian].
14. Kozoriz, A.M. (2012). Finansovy`j potencial regionu: mexanizmy` formuvannya i vy`kory`stannya [The financial potential of the region: mechanisms of formation and use] Instytut regionalnyh doslidzhen`, L`viv, 63 [in Ukrainian].
15. Social`no-ekonomichnyj rozvytok regioniv Ukrayiny za sichen` - serpen` 2010. [The socio-economic development of the regions of Ukraine in January - August 2010]. - Oficijny`j visny`k Derzhstatu Ukrayiny - Official Journal of the Ukraine State Statistics [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
16. Vahovych, I.M., Ropotan, I.V. (2014). Regional`na konvergenciya finansovogo zabezpechennya stalogo rozvy`tku Ukrayiny` [The regional convergence of the finance sustainable development of Ukraine]. - Lutsk : Volyn`-poligraf, 181 [in Ukrainian].
17. Karlin, M.I. (2014). Social`na i fiskal`na polityka derzhavy: problemy regional`noyi koordynaciyi v umovax novogo etapu globalizaciyi [The social and fiscal policy of the state: the problem of regional coordination in the new stage of globalization]. - Demografiya ta social`na ekonomika. - Demography and social economy, 2, 40-41. - doi : 10.15407/dse2014.02.034 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції журналу 06.11.2015.